

HYT:n jäsenlehti

HUART member bulletin

5/2015

Saako työn opiskella? (s. 10)

Tyssääkö ura kolmannelle portaalle? (s. 11)

Tutkija, astu alas norsunluutornista! (s. 12)

Sanat ovat tärkeitä (s. 18)

Is Finland at risk of losing its research talent? (s. 14)

**Helsingin yliopiston tieteen tekijät -
Forskarföreningen vid Helsingfors universitet**

JULKAISIJA:
Helsingin yliopiston
tieteentekijät
/ Forskarföreningen vid
Helsingfors universitet ry
/ The Helsinki University
Association of Researchers
and Teachers (HUART)

**TIEDOTUSVASTAAVA/
PÄÄTOIMITTAJA:**
Mari Siirainen
hyt-tiedotus@helsinki.fi

KIRJOITTAJAT:
Tapani Kaakkuriniemi
Tiina Niklander
Ulla Immonen
Terhi Ainiala
Mari Siirainen

ULKOASU JA TAITTO:
Mona Roininen

Tietoa jäseneksi
liittymisestä ja
osoitteenmuutokset:
hyt-toimisto@helsinki.fi

PAINOPIIKKA:
Unigrafia Oy

KUVAT:
Mona Roininen
Milla Talassalo
Ulla Immonen

KOTISIVU:
www.helsinki.fi/jarj/hyt

HYT FACEBOOKISSA:
[www.facebook.com/
HelsinginYliopiston-
Tieteentekijat](http://www.facebook.com/HelsinginYliopistonTieteentekijat)

HYT TWITTERISSÄ:
@HytHuart

ISSN 2343-189X

SISÄLTÖ:

- 4 Puheenjohtajan palsta:
Yliopistot rahan vallan alla
 - 6 Pääluottamusmiehen palsta
 - 8 Terveisiä puheenjohtajien ja
sihteerien neuvottelupäiviltä
 - 10 Saako työn opiskella?
 - 11 Tyssääkö ura
kolmannelle portaalle?
 - 12 Tutkija, astu alas norsunluutornista!
 - 14 Is Finland at risk of losing
its research talent?
 - 18 Sanat ovat tärkeitä
-

Yliopistot rahan vallan alla

*Who finds the money? When you pay the rent?
Did you think that money was heaven sent?
Wonder how you manage to make ends meet*
(Lennon & McCartney: Lady Madonna)

Georg Simmelin pääteoksena pidetään vuonna 1900 ilmestynyttä teosta *Philosophie des Geldes*, Rahan filosofia. Arvatkaa, onko sitä suomennettu! Oikein arvattu siellä takana: ei ole. Teoksen kaksi ensimmäistä kappaletta (noin 150 sivua) käsittelevät rahan arvon määräytymistä, muttei talouden vaan yhteiskunnallisen vaihdon näkökulmasta.

Raha on Simmelin mukaan ”pätevä” ilman muuta, par excellence, ja sen taloudellinen kelpoisuus tarkoittaa, että se on vaihdettavissa johonkin muuhun. Kaikilla muilla asioilla on erityinen sisältö ja ne ovat siinä määrin kelvollisia kuin niiden sisältö sen mahdollistaa, mutta ”rahan sisältö tulee päinvastoin siitä, että se kelpaa, sillä on olemukseensa kiinnittynyt kelpoisuus, asioiden kelpoisuus ilman itse asioita”.

Simmel kehittää teesin, että raha vaikuttaa yhä enemmän yhteiskuntaan, politiikkaan ja yksilöön. Vaikka rahatalouden leviäminen on tuonut ihmisille lukuisia etuja, kuten feodalismin voittamisen ja modernien demokratioiden kehittymisen, se on modernissa yhteiskunnassa muuttunut omaksi päämääräkseen. Se määrää jopa ihmisten omanar-

vontuntoa ja elämänsänsä. ”Raha läpäisee kaiken, se on nostanut itsensä omaksi päämääräkseen.”

Olen ymmärtänyt, että nykyinen yliopisto (*lat. universitas*), on instituutio, jonka päätarkoitus on huolehtia rahan (*lat. pecunia*), riittävydestä. Sen ohella se hoitaa muita, sekundaarisia tehtäviä, kuten sisäistä hallintoa (*dispensatio interior*), rakenteellista kehittämistä (*expositio structurale*), profilointia, tutkimusta (*investigatio*) ja vähäisessä määrin myös opetusta (*docendo*).

Rahan keräystä varten jokaisella Suomen yliopistolla on erityinen organisaatio, jonka resursointi on hoidettu parhaalla mahdollisella tavalla. Sen kohdepopulaationa ovat Suomessa ja vähän muuallakin päin maailmaa toimivat firmat. Tämän

“Olennaista on tietää, onko rahaa liian vähän, sopivasti vai liian paljon. Sen mukaan tehdään toimintaohjeet eri elämäneloilla.”

lisäksi toimii alumni-organisaatio, joka yrittää saada kinutuksi yliopistoveteraaneilta yli jäänyttä rahaa.

Raha on hyvä renki, mutta huono isäntä. Se ei ole päämäärä vaan taloudessa tehtävien operaatioiden väline. Operaatio voi tarkoittaa toimintaa tai nykyisin myös kirurgisessa mielessä leikkausta. Jos rahalle antaa pikkusormen, se syö loputkin sormet, se kun on vallan välikappale. Raha ja valta viihtyvät kumman hyvin yhdessä – lieneekö kyse salavuoteudesta?

Raha ei ole absoluuttista vaan suhteellista. Ei ole väliä sillä, montako euroa, Norjan kruunua tai Intian rupiaa tilillä tai taskussa on. Niiden käyttöarvo vaihtelee suhteessa muun nimisiin rahoihin. Olennaista on tietää, onko rahaa liian vähän, sopivasti vai liian paljon. Sen mukaan tehdään toimintaohjeet eri elämäneloilla.

Mitä enemmän rahaa on, sitä hurjemaksi näyttää kasvavan tarve, suorastaan pakkomielteelle tehdä sitä lisää kaikenlaisilla vippaskonsteilla, joista monet ovat saatavissa vasta

paratiisissa. Nimittäin veroparatiisissa. Marraskuun alussajulkistetutverotustiedotvahvistavatvähäistä.

Raha on yhteiskunnallisen järjestyksen kulmakivi. Sen omistussuhteet ja käyttötavat määräävät yhteiskunnan laadun. Näin ainakin nykyinen valtavirta-ajattelu opettaa ja arkiajattelu todeksi osoittaa. Kun Simmel näki pankit kirkkojakin mahtavam-pina, uusina kaupunkien keskipisteenä, niin me olemme nähneet myös kriisiytyvät pankit. Enää ei marmorilattioita uusita joka kolmas vuosi.

Silti hän on paljolti oikeassa siinä, että kaikki aistein havaittava on tekemisissä rahan kanssa. Kuitenkin ihmiset voivat tavoitella asioita, jotka ovat enemmän kuin raha. Simmelin mukaan tämä voi tapahtua sosiaalisten yhteisöjen kautta, jotka haastavat sekä hengen elämän että rahan vallan. Niinpä taiteilija ei työskentele yksinomaan rahan vuoksi, vaan jotta voisi työssään toteuttaa henkisesti itseään.

Voikohan tieteentekijä milloinkaan toteuttaa henkisestiitseäänilmanrahavallanasettamiavaljaita?

Tämä syksy on kulunut hyvin epävarmoissa tunnelmissa, kun yliopistolla on käynnissä yt-neuvottelut ja niihin linkittyen paljon rakennemuutoksia. Työnantajan selvitys toimenpiteistä on alustavasti luvattu ensi vuoden alussa, ja siihen asti epävarmuus jatkuu meidän kaikkien osalta. Sen jälkeen tiedämme tarkemmin työnantajan suunnitelmista. Isoja muutoksia on luvassa, vaikka henkilöstövähennysten määrään ei näin marraskuussa kesken neuvottelujen voi vielä ottaa kantaa.

Hallinnon organisaatiouudistus koskettaa meitä kaikkia. Hallinnossa työtä tekevien työnkuvat ja esimiesrakenteet mullistuvat, kun hallinnolle rakennetaan oma tiedekunnista ja erillislaitoksista erillinen organisaatio. Monessa muussa yliopistossa vastaava palvelurakenne on otettu muutaman viimeisen vuoden aikana käyttöön. Tästä on yliopiston hallituksen päätös syyskuulta, ja loka-marraskuussa erilaiset työryhmät ovat miettineet uutta organisaatiorakennetta, joka on tarkoitus saada käyttöön vuonna 2016. Opetus- ja tutkimushenkilöstölle muutos näkyy ainakin siinä, että hallintohenkilöstö ei olekaan enää osa samaa yksikköä, vaikka toivottavasti jatkaa tutuissa työpisteissä. Henkilöstövaihdoksia

hallinnon tehtävissä voi tapahtua jatkossa enemmän keskitetyn Hallintopalvelut-yksikön omista tarpeista kuin tiedekunnan tai laitoksen tarpeista lähtien. Kun uutta organisaatiorakennetta ei vielä ole esitelty, on ennen aikaista spekuloida tässä, millaisia vaikutuksia sillä voi eri henkilöiden työnkuviin olla.

Kun yliopiston on pakko säästää, yt-neuvottelujen avulla säästöjä haetaan henkilöstövähennyksistä. Näiden kohdentumisesta eri henkilöstöryhmiin ja yksikköihin saamme tietää vasta kun työnantaja antaa selvityksen toimenpiteistä, joihin se aikoo ryhtyä. Tätä saamme odotella yt-infon kampuskierroksen tietojen perusteella ensi vuoden puolelle, infoissa mainittiin tammikuu, mutta tarkkaa tietoa ajankohdasta ole. Yliopiston säästötarve on valitettavasti varsin suuri, kun maan hallitus on leikkaamassa perusrahoitusta noin 15M€ ja lisäksi suunnittelee poistavansa apteekkikompensaation 29M€. Yliopistolla on toki vahva tase ja muitakin säästökeinoja kuin henkilöstövähennykset, mutta nyt voimme vain odottaa ja katsoa, mihin toimiin työnantaja selvityksessään päättää yt-neuvottelujen jälkeen ryhtyä.

Yt-neuvotteluesityksessä työnantaja listaa keinoina myös yhtiöittämiset ja ulkoistami-

”Kun uutta organisaatiorakennetta ei vielä ole esitelty, on ennen aikaista spekuloida tässä, millaisia vaikutuksia sillä voi eri henkilöiden työnkuviin olla”

”Yhtiöittämissuunnitelmat eivät koske tutkinto-opetukseen ja tutkimukseen liittyviä toimintoja.”

set. Näistäkin pääluottamusmiehet henkilöstön edustajina ovat kuulleet osana yt-neuvotteluja, mutta koska niihin liittyy myös erilaisia ns. liikesalaisuuksia, tiedottaminen niistä jää täysin työnantajan asiaksi. Vasta järjestelyjen varmistuttua työnantaja informoi asianomaisten yksiköiden henkilöstöä. Siihen asti tiedämme vain, että yhtiöittämissuunnitelmat eivät koske tutkinto-opetukseen ja tutkimukseen liittyviä toimintoja.

Opettajien ja tutkijoiden osalta toimintarakenteita myllätään sekä ”Isolla Pyörällä” että mahdollisilla tiedekuntarakenteiden muutoksilla. Tiedekuntien määrä kampusten sisällä ja laitosten määrä tiedekuntien sisällä on työnantajalla pohdinnassa. Joillakin kampuksilla tästä on jo jotakin syksyn kuluessa kuultu, mutta yliopiston hallitus ei ole vielä tehnyt päätöksiä rakenteesta. Iso pyörä pyörittelee uusia isompia koulutusohjelmia siten, että syksyllä 2017 uudet opiskelijat hakevat näihin uusiin koulutusohjelmiin. Ja näiden kaikkien organisaatiomuutosten keskellä on syntymässä myös yliopiston uusi strategia 2017–2020.

Kaikesta huolimatta: Hyvää ja rentouttavaa Joulua ja Uutta Vuotta! (Yrittäkää unohdtaa lomakaudella mahdolliset huolenne työpaikalle. Huolestumista ehtii jatkaa keväällä, mutta joulutaukoa ei siihen kannata uhrata!)

Briefly in English:

University is undergoing a huge reform and fast. The administration structure, campus/faculty/department structure and teaching programs are under development at the moment.

The new administration structure should start during 2016, and the new teaching programs will enroll new students in Spring 2017 for studies starting in Fall 2017. The actual schedule for new campus/faculty/department structure is not as clear. Faculty of Medicine has no departments since beginning of 2015. There are plans to move Psychology from Faculty of Education to Faculty of Medicine. We can expect more changes in the future. Next year Ministry of Education will negotiate with universities in order to discontinue some research or teaching fields from some universities.

This fall's negotiations according to Act on Cooperation might lead to reduction in the number of staff at the University of Helsinki. After the negotiations, the University has to explain, what it is planning to do. The explanation can be expected early next year 2016. Only then will we know where and how the possible cuts are going to happen. Until then we can only wait and continue our own work as best as we can.

Enjoy the Christmas break (even if you do not celebrate Christmas)! Happy New Year 2016!

”After the negotiations, the University has to explain, what it is planning to do. The explanation can be expected early next year 2016. Only then will we know where and how the possible cuts are going to happen.”

Terveisiä puheenjohtajien ja sihteerien neuvottelupäiviltä

Tieteentekijöiden liiton jäsenyhdistysten puheenjohtajien ja sihteerien vuosittaisille neuvottelupäiville kokoonnuttiin 18.–19.9. Paikallisyhdistysten jäsenet paneutuivat liiton uuden strategian suunnitteluun muutama päivä Helsingin yliopiston yt-uutisten jälkeen ja samana päivänä kun palkansaajajärjestöjen mielenilmaus valtasi kaupungin. Tunnelma välittyi strategiakeskusteluunkin: liiton puheenjohtaja Petri Koikkalainen totesi heti alkumetreillä, että syksyn uutiset ovat vieneet tilaa rakenteelliselta kehittämiseltä, josta on kehittämisen sijaan muodostumassa pikemminkin yliopistojen henkiinjäämiskamppailu. Uuteen strategiakauteen lähdetäänkin tilanteesta, jota leimaavat rajut leikkaukset tutkimukseen ja koulutukseen. Korkeakoulujen strateginen johtaminen, tulosohtaus ja profiloitumisenpiteet ovat vaikuttaneet siihen, että henkilöstön vaikutusmahdollisuudet ovat kaventuneet entisestään. Näistä lähtökohdista strategiassa tultaneen painottamaan esimerkiksi sitä, tiedepoliittisella keskustelulla ja vaikuttamisella pystyttäisiin kohtuullistamaan leikkauksia ja niiden aikataulua ja sitä, että yliopistojen rahoitusmallien tulee vastaisuudessaakin tukea hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja työhyvinvointia.

Edunvalvonnan osalta tultaneen keskittymään tuleviin yt-neuvotteluihin siten, että luottamusmiesten toimintaedellytykset turvataan parhaalla mahdollisella tavalla ja henkilöstövähennykset pyritään

minimoimaan säästötilanteissa. Yt-neuvotteluja on meneillään tai tulossa Helsingin yliopiston lisäksi myös muissa yliopistoissa, esimerkiksi Aalto-yliopistossa, Vaasan yliopistossa sekä Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa. Lisäksi liitto tulee jatkamaan apurahansaajien aseman esillä pitämistä sekä edistämään entistä tehokkaammin myös nuorten, määräaikaisissa työsuhteissa olevien tieteentekijöiden urakehitysmahdollisuuksia. Määräaikaisten tieteentekijöiden määrä, joka kaikissa suurimmissa yliopistoissa on jo 30 % – 65 % henkilöstöstä, vaikuttaa jo edunvalvontaan: määräaikaisia on vaikea saada sitoutumaan ammattiyhdistystoimintaan ja esimerkiksi luottamusmiespaikkoja jää usein paikallisyhdistyksissä täyttämättä. Suuret erot määräaikaisten työntekijöiden määrässä eri yliopistoissa ja yksiköissä herättivät myös keskustelua – onko eroille todella perusteet vai onko kyse osittain perusteettomasta työsuhteiden ketjuttamisesta?

Neuvottelupäivillä keskusteltiin myös jäsenmäärän kasvusta ja jäsenistön muuttumisesta. Yksi neuvottelupäivien valopilkku oli tieto siitä, että Tieteentekijöiden liitto oli elokuun loppuun mennessä saavuttanut 7 000 jäsenen rajan. Liittojen jäsenyhdistyksistä Helsingin yliopiston tieteentekijät on yhä suurin noin 1 450 jäsenellään. Toiminnanjohtaja Eeva Rantala kuitenkin muistutti, että vaikka hallituksen leikkaustoimet merkitsevät ly-

”Yksi neuvottelupäivien valopilkku oli tieto siitä, että Tieteentekijöiden liitto oli elokuun loppuun mennessä saavuttanut 7 000 jäsenen rajan.”

hyellä aikavälillä jäsenmäärän kasvua, tarkoittavat ne pitkällä aikavälillä jäsenmäärän mahdollista laskua, jos yliopistolta ja tutkimuslaitoksista irtisanottavat henkilöt siirtyvät kokonaan toisiin tehtäviin.

Työttömyyskassalta saadun tiedon mukaan 1.6.2015 Tieteentekijöiden jäsenistöstä oli 668 työttömänä ja luku on vielä suurempi, jos mukaan laskee ne jäsenet, jotka ovat siirtyneet ansiosidonnaiselta Kelan peruspäivärahan piiriin. Liiton jäsenten työttömyysprosentti on siis melko korkea, jo lähes 10 % jo ennen hallituksen koulutusleikkauksien realisoitumista yt-neuvotteluina ja irtisanomisina. Siksi keskusteluissa keskityttiin siihen, miten liitto voisi parantaa epätyypillisissä työsuhteissa olevien ja työttömien jäsenten asemaa, ja mitä palveluja heille voisi tarjota. Keskusteluissa vilahtivat ideat esimerkiksi uraneuvonnasta ja erilaisista koulutus- ja verkostoitumis tilaisuuksista. Vaikka tarvetta varsinaisille uraneu-

vontapalveluille ei ole aiemmin ilmennyt, on liitto ottamassa ensimmäisen askeleen siihen suuntaan kehittämällä juuri tutkijan ja asiantuntijan työnhakuun keskittyvää tietopakettia liiton verkkosivuille. Lisäksi liiton palkkiotyöryhmä on juuri saanut maaliin projektin, jossa laadittiin palkkiosuositukset avuksi tieteentekijöille, joiden tuloista ainakin osa syntyy erilaisista luento-, konsultti- tai esiintymispalkkioista perinteisten tutkimus- ja opetustehtävien sijaan.

Myös jäsenistön jatkuva kansainvälistyminen keskustelutti strategiatyössä. Liiton jäsenistä jo noin kolmasosa on kansainvälisiä ja trendi tuntuu jatkuvan. Tämä tultaneen ottamaan aikaisempaa paremmin huomioon jäsenrekrytoinnissa, viestinnässä kuin tapahtumissakin niin liiton kuin jäsenyhdistysten tasolla.

ULLA IMMONEN

Saako työtön opiskella?

Vielä joitakin vuosia sitten opiskelijan ja työttömän kategoriat sulkivat toisensa pois: opiskelija ei voinut olla työtön eikä työtön voinut opiskella. Asiat ovat muuttuneet, sillä muutaman viime vuoden ajan työttömällä on ollut oikeus jatkaa keskeneräisiä yliopisto-opintojaan työttömyyspäivärahaa nauttien. Tämä on mahdollista siinä tapauksessa, että opinnot ovat olleet keskeytyksissä yli vuoden. Jos opintoja on aiemminkin suoritettu työn ohessa, niitä voi jatkaa keskeytyksettä, jos työttömyys osuu kohdalle. Tämä oikeus opiskella työttömyyspäivärahalla ei kuitenkaan ole koskenut jatko-opintovaihetta vaan ainoastaan perustutkintovaihetta. Esimerkiksi määräaikaisen tohtorinkoulutusta paikan loppuessa työttömäksi jäävä tohtorikoulutettava ei siis periaatteessa ole saanut jatkaa opintojaan työttömyysturvan varassa.

Olennaista työttömäksi jäämisessä ja työttömyyspäivärahan saamisessa kuitenkin aina on, että työtön on valmis vastaanottamaan työtä. Jos jatko-opiskelija jää työttömäksi ja häneltä TE-toimistossa kysytään, onko hän valmis vastaanottamaan työtä, pitää aina muistaa vastata myöntävästi. Työtönhän saa opiskella, jos opiskelu esimerkiksi täydentää hänen aiempia opintojaan

tai päivittää osaamista – ja ennen kaikkea on tehtävissä sellaisina vuorokaudenaikoina, jolloin työn vastaanottaminen ei siihen vaikuta. Varsinkin jatko-opintojen loppuvaiheessa olevan on helppo vakuuttaa, että edellä olevat ehdot täyttyvät.

Syyskuun alussa Akava esitti vaatimuksen, että työttömille sallittaisiin nykyistä laajemmin opiskelu tai muu omaehtoinen työllistymistä edistävä aktiivisuus työttömyysturvalla, kunhan työtön on työmarkkinoiden käytettävissä. Akava vaati myös lisää mahdollisuuksia itsensä työllistämiseen ja yrittämiseen.

Akavan kanta on, että opiskelun tai muun aktiviteetin tulisi pikemminkin olla velvollisuus kuin harkinnanvarainen oikeus. Työttömät voitaisiin jopa velvoittaa jatkamaan kesken jääneitä opintojaan. Akavan vaatimuksena on, että kaikille työttömille on sallittava nykyistä laajemmat mahdollisuudet opiskella työttömyyspäivärahakaudella.

Jos tämä Akavan vaatima laajempi oikeus opiskella työttömyystuella toteutuu, helpottunee myös jatko-opintojen jatkaminen työttömyyden kohdattessa. Ehkäpä myös työtön tohtori voisi täydentää osaamistaan vaikkapa pedagogisilla opinnoilla ja pätevyitä näin eri tason oppilaitoksiin opettajaksi.

MARI SIIROINEN

Tyssääkö ura kolmannelle portaalle?

Maamme yliopistoissa on käytössä neliportainen tutkijanuramalli. Väittelyn jälkeen noudetaan toiselle portaalle vaikka post-doc-rahoituksen turvin. Kolmannelle askelmalle taas voi päästä esimerkiksi yliopistonlehtorin tehtävän saatuaan. Mutta entä neljännelle? Professorille ylin askelma aukeaa. Tätä lottopotia ei kuitenkaan saa kuin harva, koska tehtäviä on vähän ja harvoin haettavina. Hakijoista vain yksi valitaan, ja moni päteväksi todettu jää odottamaan seuraavaa hakua. Siihen voi kulua useita vuosia, jos ei joillakin aloilla jopa vuosikymmeniä.

Uraportaalta toiselle on voitava edetä pätevytyksen perusteella. Tämä todetaan mm. liiton toimintasuunnitelmassa. Liittomme puheenjohtaja Petri Koikkalainen vie tätä viestiä eteenpäin myös opetus- ja kulttuuriministeriön tutkijanuratyöryhmässä liiton edustajana. Lisäksi hän tuo ryhmässä esiin liiton näkemyksiä tutkijanurien kehittämiseksi.

Kurkotus kolmannelta portaalta neljännelle ei hevin onnistu. Tästä hankaluudesta on syksyn 2015 aikana keskusteltu liiton opetus- ja tutkijanuratyöryhmässä. Aloitteen ryhmään toisen jäsen Seija Jalagin Oulun yliopistosta. On pohdittu, voitaisiinko siirtyä järjestelmään, jossa yliopistonlehtori voitaisiin tieteellisten, opetuksellisten ja muiden ansioiden perusteella nimittää professoriksi. Ansiot tulisi tietenkin arvioida samoin kuin nykyisissä professuurihauissa.

Yliopistonlehtori voisi saada esimerkiksi viisivuotisen apulaisprofessuurin (tenure track), jonka jälkeen hänen onnistumisensa tehtävässä arvioitaisiin. Nimitys vakituisesti voitaisiin tehdä tämän määräaikaisen kauden jälkeen, jos

henkilö olisi onnistunut tieteellisessä julkaisemisessa, väitöskirjojen ohjaamisessa ja täydentävän rahoituksen hankinnassa tai muulla tavoin. Jos määräaikainen kausi olisi ollut vähemmän onnistunut, odottaisi paluu yliopistonlehtorin tehtävään. Pelkoa tehtävän menettämisestä ei saisi olla.

Tämänkaltaisen järjestelmän käyttöä esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Isossa-Britanniassa. Näissä maissa riittävän ansioitunut henkilö voidaan ”korottaa” (upgrade) professoriksi.

Yliopistoissa ulkopuolisen rahoituksen hakemisesta on tullut yhä tärkeämpää. Professori-nimike olisi suureksi hyödyksi rahoitushauissa, sekä kotimaisissa että varsinkin kansainvälisissä hauissa. On selvää, että professorina hakija on vakuuttavampi kuin yliopistonlehtorina ja dosenttina. Vertailtavuus monen muun maan hakijoihin olisi nimikkeen osalta reilumpi.

Uran tyssääminen kolmannelle askelmalle voi monelle olla turhauttavaa. Miksi hakea rahoitusta tai pyrkiä julkaisemaan kovatason julkaisuissa, jos näköpiirissä ei ole ansioita näyttävää nimikettä? Jos uraportaiden ylimmälle askelmalle olisi mahdollista päästä, olisi malli kannustava ja motivoiva. Eiköhän seurauksena olisi myös onnistumisia ulkopuolisen rahan haussa eli lisää fyffeä yliopistoille ja niiden tutkijoille.

TERHI AINIALA

TIETEENTEKIJÖIDEN LIITON
VARAPUHEENJOHTAJA

Tutkija, astu alas norsunluutornista!

– Finding my voice and using it has been a powerful experience, kertoi Vuoden Tieteentekijäksi valittu erikoistutkija ja politiikantutkimuksen tohtori Mari K. Niemi Tieteentekijöiden liiton kaksikielisesti soljuvassa Communicate, Influence, Internationalize – seminaarissa Helsingin Postitalolla 19.10. Tilaisuudessa jaettu Tieteentekijöiden liiton Vuoden Tieteentekijä -palkinto ei ole missään nimessä tyyppillinen tiedepalkinto. Sen saa tutkija, joka on edistänyt ”tieteelliseen tutkimukseen perustuvan kulttuuria” – tänä vuonna erityisesti akateemisen maailman ulkopuolella. Niemi onkin palkintonsa ansainnut. Ylämaan kettu -blogia Suomen Kuvalehteen kirjoittava tieteentekijä on esiintynyt lukuisissa radio- ja televisio-ohjelmissa kommentoimassa vaalituloksia ja muita ajankohtaisia poliittisia tapahtumia, kuten vaikkapa perussuomalaisten sisäisiä ristiriitoja (Pressiklubi 16.10.).

Niemen loistava taito kirkastaa monimutkaisia politiikan pelejä kotisohvilla istuville äänestäjille on kullanarvoinen lisä suomalaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun. Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, että tutkija lähtee ennakkoluulottomasti julkisuuden pyörteisiin vaikka yliopistojen ”kolmannen tehtävän” täyttäminen sitä vaatisikin. Miksi tutkijan kannattaa – vai kannattaako – vastata toimittajien soittoihin? Tarvitseeko tiede todella mediajulkisuutta, vai kenties tutkimusrahoituksesta kamppailevat tutkijat ja tutkimuslaitokset?

Vastavalittu Vuoden Tieteentekijä Mari K. Niemi luonnollisesti kirittää tutkijoita astumaan rohkeammin julkisuuteen. Hänen mukaansa mediassa on aina kysyntää perustelluille, kriittisille ja roh-

keille ajatuksille, joita tutkijoilta jo työnsä puolesta edellytetään. Esiintyminen mediassa ei Niemelle tarkoita kuitenkaan velvollisuuden täyttämistä vaan ensisijaisesti tutkijan vapauden hyödyntämistä.

– Harvassa työssä on samanlainen sanomisen vapaus. Meidän on pidettävä tästä vapaudesta kiinni. Yhteiskunnallinen keskustelu tarvitsee esimerkiksi humanistien ja luonnontieteilijöiden ääntä, totesi Niemi.

Postitalolla niin ikään tutkijan julkisuudesta puhunut Tiina Raevaaran soisi yhä useamman tutkijan, erityisesti naisen, tempautuvan mukaan julkiseen keskusteluun. Filosofian tohtorina, kirjailijana ja tiedetoimittajana ansioituneen Raevaaran mukaan sekä tiede että tieteentekijä itse voivat hyötyä julkiseen keskusteluun osallistumisesta.

– Toimimalla julkisuudessa tutkija voi vaikuttaa siihen, miten tutkimus tai yliopistot nähdään, antaa näkyvyyttä omalle tieteenalalle ja lisäksi parantaa oman tieteen alan mahdollisuuksia, arvioi Raevaara.

Julkisuudessa esiintyminen ei ole kuitenkaan helppoa. Aktiivisesti viestivä tutkija tarvitsee kanttia, sillä palautetta voi tulla niin yleisöltä kuin tutkijakollegoilta. Niemen harmiksi tutkijayhteisöjen sisälläkin toisinaan toppuutellaan tai paheksutaan mediassa ahkerasti esiintyviä tutkijoita. Hänen mukaansa on sääli, jos tutkijat jättävät kommentoimatta tai antamatta haastatteluja kritiikin pelossa, sillä silloin yhteiskunnallinen keskustelu jää liian harvojen ihmisten käsiin. Niemen ja Raevaaran mukaan tämä koskee erityisesti naistutkijoita, jotka usein turhaan vähättelevät osaamistaan, eivätkä siksi uskalla osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Siiinä missä Niemen mukaan julkisuus on erot-

tamaton osa tutkijan työtä, eivät kaikki tutkijat kuitenkaan viihdy julkisuudessa. Raevaaran mukaan tieteen, taiteen ja viihteen rajojen hämärtyminen muuttaa tutkijan perinteistä roolia. Vaatimus tieteen ja tutkimuksen brändäämisestä saa osan tutkijoista varpailleen – syystäkin. Koska twiittaamisesta ei vielä toistaiseksi makseta palkkaa, voi tiedeviestintä näyttäytyä ylimääräisenä rasitteena, johon käytetty aika on pois tutkijan ydintehtävistä, eli tutkimuksesta ja opetuksesta. Professoriliiton puheenjohtaja Kaarlo Hämeri huomauttaakin, että kansalaiset, media ja yhdistykset vaativat jatkuvasti tutkijoilta kirjoituksia, puheenvuoroja ja esityksiä useimmiten ilman korvausta. Myös Raevaara muistuttaa, että kolmannen tehtävän suorittamisesta ei palkita samalla tavalla kuin tieteentekemisestä eikä tutkijoilta voi siksi vaatia jatkuvaa ja pyyteetöntä julkisuudessa olemista. – Jokaisen pitää osata vetää rajat oman ajankäytön suhteen ja delegoida, pohtii Raevaara.

Kaikki tutkimusaiheet eivät myöskään ole yhtä helposti kommunikoitavissa laajemmalle yleisölle. Poliitiikan tutkijan saattaa olla luontevampaa mennä ajankohtaisohjelmaan kommentaattoriksi kuin fyysikon. Julkisesta työstään palkittu Niemikin myöntää tämän.

– Kaikki tutkijat eivät ole samanlaisia. Eikä tarvitse ollakaan, Niemi painotti palkintopuheenvuorossaan.

Hänen mukaansa tiedeviestintä ja vaikkapa politiikan analysointi julkisuudessa vaativat myös omia, erityisiä taitojaan, eikä näitä taitoja voi edellyttää kaikilta tutkijoilta. Ongelmalliseksi median ja tieteen suhteen tekee myös se, että nopea-

tempoiseen uutisointiin verrattuna tutkimuksen tekeminen on hidasta, eikä tutkijoilla aina ole aukottomia vastauksia toimittajien esittämiin ajankohtaisiin kysymyksiin. Niemen mukaan tutkijoilla pitäisi tässä suhteessa olla rohkeutta luottaa toimittajien arvostelukykyyn, vaikka lopullisen jutun näkökulma olisi täysin erilainen kuin tutkija olisi halunnut.

– Toimittaja on yleisön asiantuntija, tutkija oman tutkimusalansa asiantuntija, kommentoi Niemi.

Raevaara muistutti myös, että vaikka tiede ei aina helposti taivu perinteisessä mediassa hyödynnettäväksi tuotteeksi, on sosiaalinen media tuonut tutkijoille uusia, suoria viestintämahdollisuuksia. Esimerkiksi omassa blogissa tutkija voi kertoa tutkimuksestaan suoraan yleisölle, ilman välikätenä huseeraavaa toimittajaa.

Haasteista huolimatta Niemi ja Raevaara kirittivät tutkijoita olemaan enemmän julkisuudessa erityisesti nyt, kun ”tieteen yhteiskunnallinen arvostus on pohjamudissa”. Raevaaran mukaan on erityisen tärkeää viestiä tieteen tekemisestä ja tieteellisestä tutkimustiedosta tilanteessa, jossa yliopistojen rahoitusta ja toimintamahdollisuuksia heikennetään, tutkijoita vähätellään julkisesti ja lakien valmistelu on heikkoa. Myös Niemi toivoi, että tutkijat puolustaisivat tieteenteon mahdollisuuksia puhumalla tutkijan työstä julkisesti.

– Jos päättäjiltä on unohtunut, mihin meitä yliopistossa työskenteleviä tarvitaan, kerrotaan se heille, Niemi kannusti yleisöä.

ULLA IMMONEN

Is Finland at risk of losing its research talent?

The government's spending cuts in the university sector have triggered debate on the future of academic research in Finland. The question is not only how the cuts will affect early-stage researchers who are about to start their careers but also on how increased insecurity will affect the attractiveness of Finland as a place to do quality research. Although the discussion on brain drain might be premature, there is no doubt that Finnish universities are at risk losing ground against their international competitors. Thus, HUART sought to find out how Finland's research future looks like. Will Finland attract foreign researchers and manage to keep its homegrown talents also in the future? Three researchers, one who left Finland, one who is about to leave and a third one who is thinking of leaving, shared their personal histories with HUART.

Small job market as a challenge for foreign researchers

Lin Ning, a post-doctoral researcher in the Department of Biosciences is very certain about the biggest challenge in the Finnish research system.

– It's the difficulty in getting funding. A young and talented researcher certainly knows what she is talking about. Lin, originally from China, came to Finland already 10 years ago to study in a Master's degree programme. Since then, Lin has completed a doctoral degree in Neuroscience and Biochemistry and worked for two years as a post-doc at the University of Helsinki.

According to her, the funding situation has become much more competitive in the past few years. Lin explains that previously around 50% of the applicants got a place in a graduate school in her field, but nowadays the number has gone down to less than 10%. Hundreds of people have to seek

funding from outside the university but the amount of funding from private foundations is also limited.

Lin herself has decided to leave for the United States because she feels it is good to have work experience from different countries. In her view, researchers should not stay in one place for too long and "get bored at what they are doing". Although professional ambitions are a major motivation for her to move abroad, she feels that the Finnish research system is a bit 'stuck'. – I see a pool, but no one is making waves in it. Maybe when I come back, someone has started making waves.

However, she argues that despite a generally negative mood caused by the spending cuts, Finland is still an attractive place to work for a number of reasons. Salaries and research infrastructure are fine compared to foreign universities but it is not the only thing that counts. – Above all, Finland is safe, equal and people have the freedom say what they want.

Lin sees that after these ten years it is likely that she will return to Finland in the future. However, she argues that there are good reasons to be worried of losing research talents to foreign universities. The difficult funding situation combined with a small job market, especially for foreign researchers with less professional connections and no Finnish skills, makes it very likely that many will seek opportunities abroad.

– There are definitely people leaving. But there are also others that are coming. What makes a difference is how this ratio changes. Lin is relatively careful when talking about politics.

– To me it seems that politicians are taking a lot from education compared to other sectors of society. It does not make sense, since it is the education that pushes society forward.

Post-doctoral researcher *Achilles Papageorgiou*

In the search of stability: Short contracts kill research

Achilles Papageorgiou keeps on smiling despite his difficult situation. He holds a post-doc in political science but his latest funding period ended already in March 2015. Since then, he has mostly been teaching part-time at the Department of Political Science in the University of Helsinki. Now, however, the situation has changed and teaching assignments are getting fewer and fewer. – The impact (of the spending cuts) can already be seen. The universities have no money to hire external teachers anymore, Achilles says.

Achilles, a specialist in quantitative political analysis, did his undergraduate in Greece, his Master's in the London School of Economics and his PhD at the University of Tampere. He had already embarked on his PhD studies in Trinity College Dublin but decided to move to Finland in 2005 because of Finland's good reputation.

– For me, Finland was a country which was in-

Post-doctoral researcher *Lin Ning*

vesting in research. This was the reason I came to Finland.

The current situation makes Achilles 'very sad'. He is worried that Finland's good reputation will suffer as an outcome of new government policies. – Reputation is what matters. Finnish universities are good but not that good. The cuts will give a signal that Finland is not investing in education anymore.

Achilles also explains that when he first came, there was a 'good vibe' in Finnish universities. Academic circles were internationalising and Finnish universities were attracting people from outside Finland. This opening up made it easier for a Greek researcher to settle in and feel comfortable.

Now the situation has changed. Due to limited opportunities in Finland, Achilles has started to apply for funding and jobs outside of Finland, especially in UK and Germany where there are lots of jobs available. This is not because he would like to leave, though. On the contrary, Achilles seems to be very happy with the Finnish research system. According to him, the research infrastructure is excellent, sal-

“In research, it is the worst, if you don’t know what is going to happen next year. Short contracts kill research.”

aries are competitive and academic freedom gives researchers possibilities to follow their own research interests. The only negative thing Achilles mentions is the length of contracts and funding periods.

– In one year a researcher can hardly finish an article. In research, it is the worst, if you don’t know what is going to happen next year. Short contracts kill research, explains Achilles whose longest contract so far in Finland lasted for 18 months. He prefers staying in Finland but admits that he will probably go to a university which offers him the longest contract.

– I want to stay positive. On the other hand, I need to stay realistic. Knowing the spending cuts, I know the possibilities in Finland are getting worse.

Finnish research needs more money and less bureaucracy

Mirja Hartimo, a former researcher at the University of Jyväskylä, has recently taken up a new job at the Oslo Centre for Advanced Study. She was lucky to get a position for two years in a high-quality research project.

– Working conditions here are perfect and I am very excited that I am here. The atmosphere is encouraging and people are enthusiastic about their work.

After finishing her PhD in philosophy in Boston University Mirja has worked in Helsinki, Tampere and most recently in Jyväskylä. According to her, the problem in Finland is that researchers often spend too much time writing funding applications, and then for the untenured senior researchers there are next to no funds even to apply for. In Norway Mirja has been able to concentrate on doing research. She has neither a duty to teach nor to do administrative work – a position almost unthinkable in Finland.

Mirja, however, is not only thinking of her own

career when speaking about the Finnish research system. She seems to be by and large worried about the current trend to focus on productivity in research, which in her view is ‘very detrimental to philosophy’.

– Narrowly focused productivity goals do not enable decent basic education nor doctoral education in philosophy. They might be profitable in the short run, yes, but is that more important than the quality of the research carried out? Aiming at productivity will favour narrowly focused research and that is when philosophy loses its ability to reflect on larger phenomena outside specialised research fields.

Mirja’s decision to move to Norway was not directly influenced by the spending cuts, because the current government was nominated only after she had applied for her position in Norway. She mentions, however, that Sipilä’s government’s research and education policy is ‘contradictory’.

– It seems obvious that research money will be directed to serve some narrow research priorities. However, if we at the same time wish to follow international research trends and be ready to change priorities every two years, we will lose the research traditions that we have, Mirja contemplates.

She is also worried that cutting down ‘less important’ research fields will inevitably cause a loss of important human capital since the researchers in these fields can do nothing but ‘become unemployed or go abroad’. It seems unlikely that Mirja herself would return to Finland at any time soon. According to her, there are presently simply no jobs and the prospects of getting funding for instance from the Helsinki Collegium for Advanced Studies are very limited.

– I don’t know much about the situation in Norway, but it definitely cannot be worse than in Finland.

ULLA IMMONEN

Sanat ovat tärkeitä

Sanoilla vaikutetaan mieliin tehokkaammin kuin teoilla, ja siksi sanat ovat tärkeitä. Tehokkuusajattelijat haluavat mennä sanoista tekoihin, mutta se on harhaoppia.

Työyhteisömme tunnuslause on huipulle ja yhteiskuntaan. Ensin täytyy alkuerissä selviytyä sadan parhaan joukkoon, välierissä 50:n joukkoon, kunnes semifinaalien ja finaalin jälkeen ollaankin palkintopallilla kahden muun mitalistin kanssa. Miksi yliopisto sitten on matkalla yhteiskuntaan? Missä se on ollut tätä ennen? Varjoisilla kujilla hämärähommissa?

Kolmella muulla Suomen yliopistolla on jonkinlainen tunnuslause. Turun yliopisto julistaa olevansa vapaan kansan lahja vapaalle tietelle. Jyväskylän yliopistolla on ajaton latinankielinen tunnuslause *Amica veritas* (Totuus on ystävä), ja Itä-Suomen yliopistolla on käytössä viiden vuoden sisällä jo toinen tunnuslause Hyvällä tieteellä on tekijänsä.

Ylevä isänmaan ja ihmiskunnan palveleminen on jo yliopistolaissa säädetty yliopistojen tehtäväksi. Olisi vähän kornia luvata, että teemme mitä yliopistolaissa säädetään. Ympäripyöreä ”vastuullinen ja vaikuttava” on jo käytetty OKM:n tuoreen julkaisun otsikossa.

Mitä yliopistot ei maissa haluavat sanoa tunnuslauseillaan? Kaikki eivät sano mitään, mutta vielä pahempaa on, jos sanoo jotakin typerää tai naiivia. Nöyryä ja alistuva, muuta laajalti käytetty muotoilu on *Pro Deo et patria*. Oxfordin yliopisto julistaa: *Dominus illuminatio mea* eli Herra on valoni? Rohkeutta ja epäilevää mieltä voisi myös korostaa Kantin tavoin: *Sapere aude!* (Uskalla tietää!)

Freie Universität Berlin alleviivaa ”kolmea pointtia”: *Veritas – iustitia – libertas* eli totuus, oikeudenmukaisuus ja vapaus. Tunnuslause edustaa klassisen saksalaisen idealismin humboldtilaista perintöä. Totuutta korostetaan liikaa yliopistojen tunnuslauseissa. Kun sanoilla pelataan, silloin totuuskin on vain yksi sana monien joukossa. Vapaus on myös edustetuna tunnuslauseissa, kuten hollantilaisen Leidenin yliopiston *Praesidium libertatis*, vapauden johtoasema, vapauden tyyssija.

Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg on

semper apertus, aina avoin, ja mikäs siinä, kun yliopiston ovet ovat auki yömyöhään: pääkirjastokin palvelee kello yhteen saakka yöllä. Milloin meillä?

Georg-August-Universität Göttingen ottaa sloganillaan kantaa muodikkaaseen yksityistämistendensiin, ja sen kanta on kielteinen. Se nimittäin julistaa toimivansa *In publica commoda*, yleiseksi hyväksi. Saksassa vain 5 % opiskelijoista opiskelee yksityisissä yliopistoissa.

Venäjän ykkösellä Moskovon valtionyliopistolla on tunnuslauseena mietelmä: *Наука есть ясное познание истины, просвещение разума* eli että tie-de on selvää tietoa totuudesta, valistus on tietoa mielestä.

Moskovalainen kansallinen tutkimusyliopisto Talouskorkeakoulu (Higher School of Economics) on puolestaan valinnut ohjenuorakseen lukion latinankirjoista tutun roomalaisen maksimiin *Non scolae sed vitae discimus*, emme opi koulua vaan elämää varten.

Rationaalista asennetta julistaa Jagellon yliopisto Krakovassa tunnuslauseellaan *Plus ratio quam vis*, enemmän järkeä kuin voimaa. Tällaista näkemystä nykypäivänä tarvittaisiin laajemminkin, jotta elämä ei olisi monen muun yliopiston tavoin *Per aspera ad astra* – vaikeuksien kautta voittoon, jolloin voidaan jämähtää niihin vaikeuksiin.

Lieneekö Uppsalan yliopiston yhden sisäänkäynnin yllä oleva mietelmä yliopiston tunnuslause? Joka tapauksessa se sanoo: *Tänka fritt är stort, men tänka rätt är större*. Tämä on vaarallinen ajattelutapa ja merkitsee alistumista sen valtaan, joka määrittelee, mitä on oikeinajattelu.

Mitä Helsingin yliopiston pitäisi julistaa? Pois sieltä yhteiskunnasta ja joutuin? Uuden tunnuslauseen ei pitäisi mielistellä vallanpitäjiä vaan sen on noustava näiden yläpuolelle. Sen on oltava latinankielinen, muttei kuitenkaan suoraan lukion latinankirjasta napattu.

Minusta Carl von Linnén tunnuslause sopisi mainiosti: *Omnia mirari etiam tritissima*. Ihmettele kaikkea, myös kaikkein triviaaleinta, kaikkein jokapäiväisintä.

STEPAN GAGARIN

A lit candle in a black holder is the central focus of the image. The candle is white and has a bright, yellow-orange flame. The holder is black and has a simple, modern design with a wide base and a narrow stem. The background is a blurred indoor setting, possibly a window with blinds. Overlaid on the image is a semi-transparent white rectangle containing four lines of text in different languages.

RAUHALLISTA JOULUA
JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA!

MERRY CHRISTMAS AND HAPPY NEW YEAR!

GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR!

Yliopistoalan keskeiset
järjestöt vetoavat päättäjiin:

LEIKKAUKSET ON PERUTTAVA.

YLIOPISTOT, TUTKIMUS JA OPETUS
PITÄÄ PELASTAA TULEVAISUUSPAKETILLA.

#yliopistovetoomus

